

VASADI PÉTER

Jegyzetlapok

1926-ban született Budapestén. Költő, író, esszéíró. Legutóbbi írását 2003. 4. számunkban közöltük.

Azt írja a nagy francia domonkos, Yves Congar: *Szeretem az egyházat*. Én meg Yves Congart szeretem, mert azt szereti, amit én is. A szeretet minden esetben valaminek a megértését jelenti. Tehát tudás. Az egyház esetében mély, azaz misztikus tudás, vagyis olyan, amely bár gyökeres, analitikus, módszertana van, de belső tapasztalatának isteni eredeténél fogva nem tud bizonyítottan, befejezettként föltűnni és megjelenni, hanem csak lassan, fokozatosan, elhúzódtó értelmezéssel, mintegy folyamatosan nyílvá, virágozva, kibontakozva, évszázadoknak adva föladatokat. Meg-megismétlődő újdonságként. Kiszolgáltatva mégis az egymásra következő korszakok értetlenségének. Egy-egy vallomásban eredeti egészként, az egyháztörténetben láncolatként. Ennek a tudásnak a legrégebbi elemei látszanak a legújabbaknak. Az egyház nagy szeretői mindig mindent újra kezdenek, mert akiről szólnak, az maga Isten, a megfoghatatlanul Egy, de Három, az örök és Maszületett. Isten „milyenségével” mindig újra meg kell küzdeniük, és el kell szenvedniük a dicsőséggel fölértő vereséget. Ez a vereség abban áll, hogy a mondanivalójuk fölszívja őket, dicsőségük meg abban: boldogok, hogy erről a szeretetről szólhattak.

Mivel érzik az üdvösség elnyerésének kockázatait, nem kedveznek semmiféle emberi tekintetnek (az egyházban sem), a teljes, tehát emberi érdekeket is sértő igazságot szolgálják, s ellenállnak azoknak a kísértéseknek, hogy a kényelmetlen szókimondásról tegyenek le a túlexponált jámborság javára, simogassák szelídebbé az evangéliumból következő igazságokat, s hódoljanak be a korszerűnek mondott talmiságnak. E kísértéseket rendszerint valamilyen személyi karrier vagy haszon sugalmazza, egyéni motívum, s a jelenségeknek, a kornak, magának az embernek sematizálása, félreértése. Az egyház nagy szeretői nem propagátorok, hanem szent elemzők, s inkább a belterjes közhelyeket, mint a jószándékú tévedéseket ellenzik. Congar atya, a történelem és a jelenkor jó ismerője nem tévesztette össze az önállóságára törő világot a súlyos válságaival, és a fölnőtt keresztényt az evilág teljes jogú polgárának ismerve el, írja: „Napjaink kereszténye igen érzékeny arra, hogy érett hite van, ... s már nem pusztán a képzeletre, az érezelemre, az eszmékre épít, hanem a tapasztalat és a valóság kritikájából indul ki... Ezért... mérlegel, fontolóra vesz, használja ítélőképességét, ... melyre értelmének szüksége van.” Természetesnek tartja, hogy az egyház transzcendenciájában ne „túl könnyen, árnyalatok nélkül higgyen”. Arra törekszik, hogy „val-

lásosságát az értelem komoly erőfeszítéseivel világítsa meg". Az értelem komoly erőfeszítéseinek legfőbb barátja a Szentlélek.

* * *

Az egyház nem csak a templom; az is. Nem csak a plébánia, a pap, a körmenet, a hívek, a püspöki aula, a püspök, a Vatikán, a baldachin az oltáriszentség fölött, az orgona bűgása, a föltámadás virágilata; ők is, ezek is. Egyház a hondurasi elsőáldozó, Ferike, a debreceni sekrestyés, az ősz nigériai apácafőnöknő. A te egyházad az én lelkiismeretem is. Az ő imádságuk is. Minden ezévi böjtölő bűnbánata is. Egyház az Evangéliumtól fölgyulladt, csipkebokorként lángholó, de el nem égő, holnaputáni hitvallók és hitvallások. Az egyház minden ízében Jézus Krisztusra vonatkozik, belőle származik, vele él és hozzá tér meg, miközben magába sűríti a megmaradó világot, mint teremtményt, és Jézusban fog elnyugodni. Nekünk, az egyháznak hitünk által nyilvánvalóan egyéni és kifürkészhetetlenül krisztusi életünk van. „Annál jobban értjük meg az egyházat, minél inkább keressük, s ismerjük meg Jézust.” Már most is az ő világosságában járunk, s ez az ő szentségéből árad, de teljesen majd az örökéletben tapasztaljuk meg, hogy ami van, „fönről” jelenti ki magát.

„Egyházunk a szentek egyháza. Aki bizalmatlanul közelít hozzá, csak zárt ajtókat, korlátokat és rácsokat talál, valamiféle lelki rendőrségbe ütközik. De egyházunk a szentek egyháza. Melyik püspök ne adná oda a gyűrűjét, a süvegét, a pásztorbotját, melyik bíboros ne adná oda a bíborpalástját, melyik pápa a fehér köntösét, a kamarásait, a svájci gárdáját és minden hatalmát azért, hogy szent legyen? Ki ne akarna erőt ahhoz, hogy ebbe a csodálatos kalandba bocsátkozzék? Mert a szentség... az egyetlen igazi kaland. Aki ezt egyszer megértette, az a katolikus hit szerint értette meg; halandó testében nem a halál rémülete, hanem egy emberfölötti reménység gondolata csillant meg. Egyházunk a szentek egyháza... A bölcsességnek, az erőnek, a hajlékony fegyelemnek, a méltóságnak és a mélységnek ez a nagyszabású külső megjelenése mind semmi önmagában, ha a szeretet nem élte. De a középszerűség csak szilárd biztonságot keres benne, az isteninek kockázatával szemben.”¹

¹Bernanos: *Eretnek és szent Johanna.*
(Ford. Farkas Mária.)

Igen, mert a középszert nyomasztja az Istentől kapott „szabadság nemessége”, mely kockázatokra hív, mint Péter apostolt Jézus a vízen járva, mikor csak ennyit mondott a bárkában lelkesedő tanítványoknak: Jöjjetek!... A középszerű számíthat, a falmelléket keresi, vállal is meg nem is, a folyton járt utakat lesi, köves talajt a lába alá, a százszor elhangzott panel kifejezéseket, mondatokat, csak ne kelljen döntenie, állást foglalnia, gondolkodnia. A láthatatlan szentség helyett „a dolgok, a programok, az automatikus tettek” látható kegyességét. Nem is értheti alapjaiban, mitől édes az a teher. Pedig Jézus nem átvitt, hanem egyenes értelemben gondolta: édes íz van elkeverve az értelem vállalt keserűségben, könnyűség a teherhordásban. A szeretet és a hit ez az íz, mely a középszert (ha jóindula-

tú, legalábbis) zavarba ejti. Az egyház ennek az édességnek, más szóval titokzatos örömeinek ígéretét kapta urától mindörökre, bárhol legyen ez az egyház, bármilyennek mondják is, s bármikor.

* * *

Ha ez a meggyőződés, és a benne rejlő kizárólagosság csak a militáns, esetleg korlátozó öntudatra épít, netán valamiféle büszkeségre, a mindenféle extrém meggyőzések piacán egyszerűen elpuffan. Ha azonban arra a hitre támaszkodik, hogy Jézus Krisztus, a mi Istenünk nemcsak vállalta (ez is sok...), hanem ontológiailag azonosult egyházával, akkor ez a meggyőződés jogos, sőt a keresztény hit alapja, és egyedül azért, mert maga Jézus mondta: Ne féljétek, veletek vagyok minden nap a világ végezetéig. Ezzel az egyházzal, amely éppen van. Nem fogja kiszemezni, hogy ez kell belőle, amaz nem, az olyan-amilyen egyházzal van és marad, mert ilyenné, ezzé lett ő maga. Ez a Fiú isteni felelőssége. Abszolút biztos alap. Sérthető, de rendíthetetlen. Nem utazhatunk olyan hajón a ki tudja, hol húzódó partig, amelynek hézagossága alapszerkezetébe itt is, ott is beszivároghat bármely kor zavaros vize. Az egyház sokat vitatott állandósága és külső megjelenése létezésünk legfőbb vonásait és föltételeit demonstrálja. Ez a demonstráció megfér azzal, hogy a mai napig szinte fölsorolhatatlanul jönnek, jönnek az egyház nagy szeretői, akik egyben a szellemi világ legjobbjai között foglalnak helyet, s mint a fáklyalángok, szükség esetén föllobbannak, azaz megszólalnak, általános figyelmet keltve, s azután kihunynak, azaz elhallgatnak. Kérdem, miféle erős és önként képviselt formái, tartalmi egységet mutat ez ebben a szüntelenül széttartó világban, immár kétezzer éve?

De az már a keresztény ember felelőssége, hogy tudja és jól értékelje, milyennek mondja egyházát (őt magát tehát) a világ, az akár ellenséges világ. Nem magunktól akarom megtudni, milyenek vagyunk, a számunkra mindig kedvező véleményekből, a kritikátlan lelkesültségből, miből gondosan ki van szűrve a bizonytalanság, az emberi szorongás, a csalódottság, az elenyészés és a hiábavalóság emésztő érzete, az apadó s politizálásban fuldokló hit, a megcsontosodó ítélet halál-íze, hanem az Evangélium Krisztusától, vagyis a belénk áradó hit fényéből és a kortársaktól. A Szentlélek, a mi szellemi erőfeszítéseink barátja a kortársak szellemi erőfeszítéseinek is inspirálója. De annyi bizonyos, hogy ő ezt a megkülönböztetést, „ők” és „mi”, nem kedveli. Anélkül, hogy össze akarnánk mosni a szentségek szétszűrőzött erőt, kivételességet és a személynek szóló meghatározottságot mindennek fájdalmas és letagadhatatlan hiányával, van valami, ami minden egyes kortársunkkal összezár minket: ez a mai idő, amely nem ketrec, hanem egyedülálló lehetőség, és a történelem, ami nem a pusztá gonoszság keltette összevisszaság, hanem közege: benne munkál Isten ereje és figyelme, a kegyelem; ebből a szövevényből kiemelkedő hegyi városnak vagyunk a lakói.